

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม
ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่น้ำท่วม
ซ้ำซากในภาคใต้

A causal relationship model of collaboration for flood
management between Local Administrative Organizations
and community: A case study of flood beds
in Southern Thailand

กิตติศักดิ์ แสงทอง¹

Kittisak Sangthong

อิศรัฎฐ์ รินไธสง²

Idsaratt Rinthaisong

Abstract

The purposes of this mixed methods research were to investigate the factors and to examine the goodness of fit model to the empirical data. Data were collected using two procedures. Firstly data were collected through in-depth interviews with 75 flood victims, and focus groups with 50 informants consisting of administrators, council members and government

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
Doctoral Student, Management Program, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus.

²ดร. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
Ph.D., Department of Public Administration, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus.

officials of Local Administrative Organizations. The sample groups were selected through purposive sampling from the flood beds in Pak Phanang, Nakhon Si Thammarat Province. The data were analyzed using content analysis. Secondly, the data were collected using a questionnaire asking 400 respondents selected using stratified random sampling from flood victims, administrators, council members and government officials of Local Administrative Organizations in seven provinces with flood beds in the Southern part of Thailand. The data were analyzed using exploratory factor analysis and path analysis. The study found the following.

1. There were six factors relating to collaboration for flood management between Local Administrative Organizations and the community: 1) a flood management process, 2) leadership of local politicians, 3) social relationships, 4) a learning process, 5) communication, and 6) collaboration for flood management.

2. The development of relationship causal model was consistent with the empirical data. Goodness of fit measures were found to be: $\chi^2 = 8.62$ (df = 4, p = 0.071), CFI = 1.00, RMSEA = 0.054, GFI = 0.99, AGFI = 0.96 and SRMR = 0.022

3. The flood management process and the learning process had direct positive influence on the collaboration for flood management with the effect sizes of 0.42 and 0.31, respectively.

Keywords: A causal relationship model, Collaboration, Flood management

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน คือ 1) การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ประสบภัยน้ำท่วม รวม 75 คน และการสนทนากลุ่ม กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาและข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวม 50 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จากพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากกลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา 2) ดำเนินการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ กับผู้ประสบภัยน้ำท่วม ผู้บริหาร สมาชิกสภาและข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวม 400 คน จาก 7 จังหวัดในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ผลการศึกษา พบว่า

1. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) กระบวนการจัดการน้ำท่วม 2) ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น 3) ความสัมพันธ์ทางสังคม 4) กระบวนการเรียนรู้ 5) การติดต่อสื่อสาร และ 6) ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม

2. โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ที่ดี โดยได้ค่า $\chi^2 = 8.62$ (df = 4, p = .071) CFI = 1.00, RMSEA = 0.054, GFI = 0.99, AGFI = 0.96, และ SRMR = 0.022

3. กระบวนการจัดการน้ำท่วม และกระบวนการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ด้วยขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.42 และ 0.31 ตามลำดับ

คำสำคัญ: โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ความร่วมมือ, การจัดการน้ำท่วม

บทนำ

ที่ประชุม Global Platform for Disaster Risk Reduction สมัยที่ 3 ของสำนักงานเลขาธิการระหว่างองค์การด้านยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ ณ กรุงเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส ซึ่งมีประเทศเข้าร่วมประชุม 170 ประเทศ มีมติเรียกร้องให้ทุกประเทศมีการสนับสนุน เร่งรัดให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความตระหนัก และเตรียมพร้อมสำหรับภัยธรรมชาติ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือในระดับท้องถิ่นและชุมชนโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมและแสวงหางบประมาณเพื่อลงทุนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (International Institute for Sustainable Development, 2011) ความร่วมมือในการป้องกันภัยพิบัติธรรมชาติในระดับโลกเช่นนี้ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ประเทศต่างๆจะต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการจัดการสาธารณภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ ประสบการณ์การเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่เหมาะสมจากชุมชน (Jha, A. K., Bloch, R., & Lamond, J., 2012)

ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์และกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัยเกี่ยวกับน้ำท่วมของประเทศไทย ได้ระบุว่าพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมมากที่สุด และเป็นพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนตำบล สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวม 7 จังหวัด 67 อำเภอ 364 ตำบล 1,696 หมู่บ้าน มีผู้ได้รับผลกระทบ 1,257,131 คน จำนวน 141,121 ครัวเรือน (ศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ, 2555) การเสริมสร้างความปลอดภัยจากภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วบุคคลกลุ่มแรกที่จะต้องรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น คือ ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกิดภัย นั่นก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ทวิดา กมลเวชช, 2554) เพราะถือเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด (Sharpe, 1981) และสามารถ

ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ทันเวลาและตรงกับความต้องการมากที่สุด (Cheema and Rondinelli, 1983) หากประชาชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำท่วม เหตุการณ์นั้นก็จะไม่ขยายผลจนเกิดเป็นภัยพิบัติที่รุนแรง ประชาชนก็จะเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

Huxham (1993) กล่าวว่าความร่วมมือเป็นรูปแบบที่ดีของการทำงานร่วมกัน โดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการบริการและการประสานงาน ในการศึกษารูปแบบความร่วมมือของ Coombs (1981) ได้ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือที่ดีจะต้องเริ่มต้นจากการตัดสินใจร่วมกันในการกำหนดนโยบายและการวางแผน ความชัดเจนของความร่วมมือโดยการรวมกลุ่มพลังในท้องถิ่นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในโครงสร้างและการปฏิบัติต่างๆ จะช่วยทำให้มีการผสมผสานทั้งทรัพยากร ผสมผสานวิธีการทำงานให้สอดคล้องมากยิ่งขึ้นและลดความสับสนในการปฏิบัติงานและผู้ร่วมรับผลประโยชน์ นอกจากนี้ Harshada et al (2011) ได้ระบุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือในชุมชน คือ 1) ปัจจัยด้านบริบท (context) ประกอบด้วย วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และโครงสร้างองค์กร 2) ปัจจัยด้านการสนับสนุน (support) ประกอบด้วย เครื่องมือ เครือข่าย แหล่งทรัพยากร การฝึกอบรม การสร้าง

ทีมงาน การจัดการความรู้ และการจัดการข้อผิดพลาด 3) ปัจจัยด้านความร่วมมือในการทำงาน (collaborative task) ประกอบด้วย ประเพณี โครงสร้าง และความต้องการ 4) ปัจจัยด้านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ความร่วมมือ (collaborative interaction process) ประกอบด้วย การเรียนรู้ การประสานงาน การสื่อสาร และการตัดสินใจ 5) ปัจจัยด้านทีมงาน ประกอบด้วย บทบาท ความสัมพันธ์ การแบ่งปันความรู้ หลักทั่วไป กระบวนการกลุ่ม และส่วนประกอบ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสริมสร้าง (overarching factors) ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย ความไว้วางใจ ความขัดแย้ง ประสิทธิภาพ เป้าหมาย แรงจูงใจ ข้อจำกัด การจัดการ การดำเนินงาน และเวลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) แบบสำรวจบุกเบิก (exploratory design) แบ่งเป็นสองระยะต่อเนื่องกัน โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพทำการศึกษาก่อนแล้วจึงใช้วิธีการเชิงปริมาณทำการศึกษาต่อภายหลัง (Creswell & Plano, 2011)

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการในช่วงเดือน ก.ย. ถึง พ.ย. 2556 โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมจำนวน 75 คน จาก 5 องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ส่วนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (focus group) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) กลุ่มละประมาณ 7-10 คน (Greenbaum, 2000) ประกอบด้วยคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงาน จาก 5 องค์การบริหารส่วนตำบลเดียวกันกับในส่วนที่ 1 รวม 50 คน โดยจัดสนทนากลุ่ม

5 เวที ซึ่งทั้ง 2 ส่วนเป็นการรวบรวมปัจจัยที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในช่วงเดือน ม.ค. ถึง ก.พ. 2557 โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (questionnaires) ที่สร้างขึ้นมาจากการพัฒนาตัวแปรในระยะที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน แล้วนำไปหาค่าความสอดคล้องโดยการวิเคราะห์ค่า Item Objective Congruence Index (IOC) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ทุกข้อ (ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.83 – 1.00) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับคณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการและพนักงานองค์กรบริหารส่วนตำบล และประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมในตำบลเดียวกันที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีของครอนบาร์ค (กรีซ แร่งสูงเนิน, 2554) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2552) จากประชากร 2 กลุ่มในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากของภาคใต้จาก 7 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้แก่ 1) ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมซ้ำซาก จำนวน 200 คน และ 2) คณะผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 200 คน รวมจำนวน 400 คน ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างมาจากตารางการสุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) ที่กำหนดว่าเมื่อประชากรเกิน 100,000 คน ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เมื่อความคลาดเคลื่อนเป็น 5% ซึ่งสอดคล้องกับ Comrey & Lee (1992) ที่ได้เสนอแนะว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจนั้นต้องมีกลุ่มตัวอย่าง

อย่างน้อย 300 – 500 ตัวอย่าง จะถือว่าดี และสอดคล้องกับประสบการณ์ของ Kline (2012) ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis, EFA) โดยการสกัดปัจจัยด้วยวิธีวิเคราะห์ส่วนประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) การพิจารณาความเหมาะสมของการสกัดปัจจัยจะตรวจสอบจากค่าสถิติ Kaiser Meyer Olkin: KMO ควรมีค่ามากกว่า 0.6 ขึ้นไป และการหมุนแกน (rotation) เป็นแบบวิธี varimax (Rummel, 2002) ใช้เกณฑ์การคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) เท่ากับ 0.55 ขึ้นไป (Tabachnik, & Fidell, 2007) ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้วยสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุใช้การวิเคราะห์เส้นทาง โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Path Analysis with SEM) ซึ่งพิจารณาจากค่า p -Value มีค่ามากกว่า 0.05 ค่า Chi-Square/Degree of Freedom (χ^2/df) มีค่าน้อยกว่า 3.00 ค่า RMSEA ควรมีค่าน้อยกว่า 0.06 ค่า GFI ค่า AGFI มีค่ามากกว่า 0.90 ค่า CFI มีค่ามากกว่า 0.95 และค่า SRMR ไม่ควรเกิน 0.08 (เสรี ชัดเข้ม, 2547)

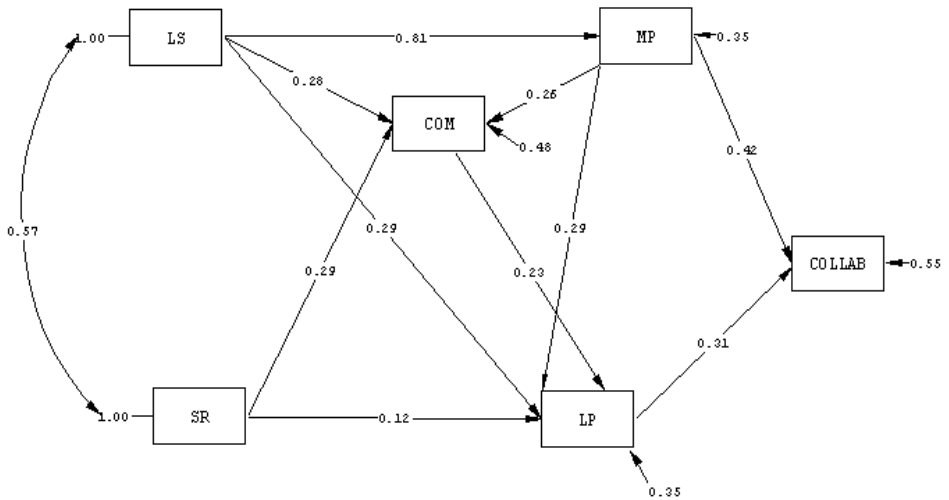
ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) ทำการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่ามีข้อมูลตรงกันเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จำนวน 82 ตัวชี้วัด

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis, EFA) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบที่กำหนดเป็นตัวแปรอิสระต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน พบว่าค่า KMO = 0.969 มีค่าเข้าใกล้ 1 และ ค่า Bartlett's test of Sphericity มีค่า Significance 0.000 แสดงว่าตัวแปรบางตัวมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์ด้วย EFA ทำการสกัดปัจจัยและหมุนแกนแบบตั้งฉาก พบว่ามีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่เป็นไปตามเกณฑ์ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 48 ตัวแปร ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Management Process of LAO: MP) มีตัวแปรบรรยายจำนวน 12 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (leadership of Local Politician: LS) มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship: SR) มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม (Learning Process: LP) มีตัวแปรบรรยายจำนวน 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 การติดต่อสื่อสาร (Communication: COM) มีตัวแปรบรรยาย 6 ตัวแปร และ 2) องค์ประกอบที่กำหนดเป็นตัวแปรความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน คือ องค์ประกอบความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (Collaboration for Flood Management: COLLAB) มีตัวแปรบรรยาย 27 ตัวแปร

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้วยสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ จากตัวแปรสาเหตุ 5 ตัวแปร คือ กระบวนการจัดการน้ำท่วม (MP) ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น (LS) ความสัมพันธ์ทางสังคม (SR) กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม (LP) การติดต่อสื่อสาร (COM) และตัวแปรผล คือ ความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม (COLLAB) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในภาพประกอบ 1 และตาราง 1

ภาพประกอบ 1 แสดงโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเชิงประจักษ์ที่ปรับแล้ว

ตาราง 1 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลโดยรวมของโมเดลความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

ตัวแปร	LS			SR			MP			LP			COM			COLLAB			R2
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	
MP	.81	-	.81	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.65
LP	.29	.35	.64	.12	.07	.19	.29	.06	.35	-	-	-	.23	-	.23	-	-	-	.65
COM	.28	.21	.49	.29	-	.29	.26	-	.26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.52
COLLAB	-	.53	.53	-	.06	.06	.42	.11	.53	.31	-	.31	-	.07	.07	-	-	-	.45

Goodness of Fit: $\chi^2 = 8.62$ (df = 4, p = .071) RMSEA = 0.054 GFI = 0.99
 AGFI = 0.96 SRMR = 0.022 TE = Total Effect IE = Indirect Effect
 DE = Direct Effect ค่าอิทธิพลมีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่าที่ระดับ .05

จากภาพประกอบ 1 และตาราง 1 พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างสูง โดยมีค่า χ^2 เท่ากับ 8.62 ค่า df เท่ากับ 4 ค่า p-value ที่ 0.071 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.054 มีค่า GFI เท่ากับ 0.99 ค่า AGFI เท่ากับ 0.96 และค่า SRMR เท่ากับ 0.022 ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .45 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนได้ร้อยละ 45.0 โดยกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ในขณะที่ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ความสัมพันธ์ทางสังคม และการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความร่วมมือดังกล่าว โดยส่งผ่านตัวแปรกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จำนวน 82 ปัจจัย
2. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ
3. โมเดลแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ดังนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงได้แก่กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้

ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมได้แก่ ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ความสัมพันธ์ทางสังคม และการติดต่อสื่อสาร โดยส่งผ่านตัวแปรกระบวนการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนสูงสุด คือ กระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทางเดียวกัน หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการจัดการน้ำท่วมที่ดีก็จะส่งผลให้ประชาชนมีความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งเป็นการจัดระเบียบของวิถีปฏิบัติต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในลักษณะที่จะให้ประชาชนในชุมชนดำรงอยู่ได้ในภาวะวิกฤติน้ำท่วม เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมรู้ดีในการสร้างวิธีการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมในพื้นที่ของตนเอง โดยต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนงานที่ชัดเจน รวมทั้งต้องมีการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุและเทคโนโลยี รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการน้ำท่วม ซึ่งสอดคล้องกับ Seixas & Davy (2008) ที่กล่าวว่าสิ่งที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจกระบวนการจัดการภัยพิบัติต่างๆ เกิดจากการพบกับ “วิกฤติการณ์หรือจุดเปลี่ยน” จึงต้องหาวิธีการเตรียมรับมือ โดยผู้ที่เป็นแกนนำหรือเจ้าภาพในการจัดการนั้น คือผู้นำในชุมชนและองค์กรภายในชุมชน นั่นก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับ ภาณุ มนูญวรรค์ (2555) ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหาและความต้องการต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแผนรับมือน้ำท่วมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ Unsworth & West (2000) กล่าวว่า กระบวนการจัดการในการสร้างความ

ร่วมมือกันนั้นต้องมีการกำหนดเป้าหมาย การสื่อสาร การสร้างทีมงาน การวางแผนงาน การมอบหมายงาน การกำหนดเวลา การจัดการความขัดแย้ง และการตรวจสอบสถานะของทรัพยากร เพื่อให้มั่นใจถึงคุณภาพ และประสิทธิภาพของความร่วมมือและอีกประเด็นหนึ่งจากผลการวิจัย ยังพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการน้ำท่วมมีอิทธิพลโดยตรงต่อความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม หมายความว่าการศึกษาเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ และการปฏิบัติให้รู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วมอย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้สามารถนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิดและพฤติกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Ilgen et al (2005) ที่กล่าวว่า ประชาชนสามารถเรียนรู้จากกันและกัน และพัฒนาทักษะหรือเพิ่มพูนความรู้ผ่านทางทีมงานหรือภาคีเครือข่าย ทั้งการเรียนรู้ผลการดำเนินงาน ประสบการณ์ ความสำเร็จและความล้มเหลว สามารถนำไปปรับปรุงเพื่อสร้างความร่วมมือในการร่วมกันทำงานได้ และยังสอดคล้องกับ Harshada et al (2011) ที่ได้ระบุว่าปัจจัยการเรียนรู้ เป็นปัจจัยย่อยของกระบวนการปฏิสัมพันธ์ความร่วมมือ (collaborative interaction process) ซึ่งหากประชาชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ความร่วมมือในชุมชนบรรลุเป้าหมาย และปรับปรุงการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำผลการวิจัยในประเด็น การสร้างกระบวนการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วมมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชนในชุมชน

2. จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน นำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร และสมาชิกสภา ต้องเร่งสร้างบทบาทของตนเองให้ประชาชนยอมรับไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา เพื่อผลักดันให้ประชาชนมุ่งเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการน้ำท่วม และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม

3. จากผลการศึกษา พบว่า การติดต่อสื่อสารส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน นำไปสู่การสร้างความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยทั้งทางตรงและทางอ้อม เพิ่มความถี่ในการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการน้ำท่วม ซึ่งจะมีผลทางจิตวิทยาที่ทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม

4. การศึกษาวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วม ในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคอื่นๆ ทั้งนี้ผลการวิจัยจะนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือในการจัดการน้ำท่วมในภาพรวมของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวิดา กมลเวชช. (2554). *คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมดาเพรส.
- ภาณุ มนูญรวงศ์. (2555). *ขีดความสามารถในการจัดการอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ:

สำนักวิจัยพัฒนาและอุทกวิทยา กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ศูนย์ป้องกันวิฤติน้ำ. (2555). *เอกสารการกำหนดพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากในภาคใต้*.

กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

เสรี ชัดเข้ม. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. *วารสารการวิจัยและวัดผล
การศึกษา*, 2(1), 15-55.

Cheema, G. S., & Rondinelli, D. A., (1983). *Decentralization and development
policy implementation in developing countries*. California: Sage
Publication.

Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nded.).
New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Coombs, P. H. (1981). *New strategies for improving rural family life:
International Council for Educational Development*. USA: Essex, CT.

Creswell, J. W., & Plano, C. V. L. (2011). *Design and conducting mixed
methods research* (2nd ed.). California: Sage Publications.

Greenbaum, T. L. (2000). *Moderating focus groups: A practical guide for
group facilitation*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Harshada, P., Michael, P., & Wilson, R. J. (2011). Factors of collaborative working: A
framework for a collaboration model. *Applied Ergonomics*, (43), 1-26.

Huxham, C. (1993). Pursuing collaborative advantage. *The Journal of the
Operational Research Society*, 44(6), 599-611.

Ilgen, D. R., Hollenbeck, J. R., Johnson, M., & Jundt, D. (2005). Teams in
organizations: From input-process-output models to IMOI
models. *Annual Review of Psychology*, (56), 517-543.

- International Institute for Sustainable Development. (2011). *A daily report of the third session of the global platform for disaster risk reduction*, 141(1). Retrieved from: <http://www.iisd.ca/YMD/GPDRR/2011/>.
- Jha, A. K., Bloch, R., & Lamond, J., (2012). *Cities and flooding: A guide to integrated urban flood risk management for the 21st century*. Washington, DC: The World Bank Publication.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: The Guilford Press.
- Rummel, R., J. (2002). *Factor analysis*. USA: Hawaii University.
- Seixas, C. S., & Davy, B., (2008). Self-organization in integrated conservation and development initiatives. *International Journal of the Commons*, 2(1), 99-125.
- Sharpe, L. J. (1981). Theories of local government. In L.D. Feldman (ed.), *Politics and Government of Urban Canada*. London: Methuen.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston, USA: Allyn and Bacon.
- Unsworth, K. L., & West, M. A. (2000). Teams: The challenges of cooperative work. In Chmiel, N. (Ed.), *An introduction to Work and Organizational Psychology: A European Perspective* (pp. 327-346). Oxford, England: Wiley-Blackwell.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

Translated from Thai

References

- Kamolvej, T. (2554). *A Guide to Disaster Management District*. Bangkok: Thammasada Press. [in Thai]
- Manunworawong, M. (2555). *The capacity to handle the flood of local governments in the Chao Phraya River Basin* (Research Report). Bangkok: Research, Development and Hydrology Office, Department of Water Resources Ministry of Natural Resources and Environment. [in Thai]
- Rangsungrern, K. (2554). *Analysis with SPSS and AMOS to research*. Bangkok: SE Applications. [in Thai]
- Varnishbancha, K. (2552). *Statistics for research*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Water Crisis Prevention Center. (2555). *The document defining the flooded areas in the south*. Bangkok: Water Resources Ministry of Natural Resources and Environment. [in Thai]